Цей невеликий пакет остаточно порушив і без того хистку рівновагу в сім’ї досить молодого і не досить відомого вченого Миколи Покопаного. Починався курортний сезон, і його дружина (він її охрестив Гросбухом) домагалася поїздки в Сочі, а Микола щось бубонів про село. Його, бач, приваблювала тиша, робота на городі й інші зовсім не курортні речі. Дружина уже передчувала: ще один енергійний наступ — і він погодиться. Але саме тут принесли оцей злощасний пакет. Розірвавши конверт і висипавши на стіл фотографії, Микола вигукнув:

— Нікуди не їду! Все! Вирішено!..

Гросбух остаточно збагнула, що Сочі віддалилися в безвість. Все ж не втрималась:

— Як то не поїдеш?

— А отак! Працюватиму.

— Егоїст! Не зазнала я з тобою щастя і на макове зерно…

— Любий мій Гросбух, — промовив Микола, розглядаючи фотографії, — ти хіба уявляєш, що таке щас-тя?

— Он у Пазуренків машина, дача, щоліта їдуть до моря…

— Та їм за тією дачею і вгору ніколи глянути.

— Не журися, Пазуренчиха і одягається по моді, і в Болгарію відпочивати їздила…

Микола глибоко зітхнув:

— Ех, не тямиш ти, що воно таке, щастя, зовсім не тямиш. Для мене ось розшифрувати оці письмена — найсолодше щастя!

— Знову щось шумерське?

— Ні, здається, ще давніше. — Микола водив лупою над фотографією. — Оці глиняні таблички знайдено в одному похованні, на яке випадково наткнулися геологи в Афганістані. У передгір’ї…

Гросбух закопилила губу і, вважаючи себе глибоко ображеною, пішла з кімнати. Микола лишився на-одинці зі своїми унікальними фотодокументами. За хвилину він уже забув і сутичку з дружиною, і все на світі.

…Тільки перед Новим роком, коли Київ забілів під снігом, Микола нарешті мав чернетку твору, накрес-леного чотири тисячі років тому на сирій глині. В ній було ще чимало незрозумілих місць, але основа все ж проявилася. Працював до самозабуття, занедбав сон і їжу, а на одяг звертав увагу лише тоді, коли вирушав до Ленінграда, щоб співставити свої фотокопії з деякими шумерськими табличками, які зберігаються в Ермітажі.

Гросбух покинула його ще восени. Не захотіла жити з "егоїстом, який думає лише про себе", їй "набрид-ло дораховуватися тих злощасних копійок", "терпець увірвався"… Чи болісно переживав цю подію Микола? Мабуть, що так. Але друзі, колеги, навіть сусіди цього не помітили. Як і завжди, він залишався врівноваженим і тямущим дослідником. Багато хто радів з його успіхів, але були й такі, що тільки знизували плечима:

— Нічого особливого. Подумаєш, відкриття!..

Поволі, але неухильно Микола просувався вперед. Розшифровку тих прадавніх письмен можна порівняти хіба що з видобуванням перлин,

хоча слово-перлину дістати важче — товща тисячоліть приховує свої скарби надійніше, ніж океанська вода. Як це не дивно, але Миколу проймало відчуття якогось нового, досі не відомого простору. До свідомості надійно входив давній світ і з кожним рядком усе ширшав, глибшав. У цьому психологічному комплексі були і звички, і уявлення та вірування творця поеми, але все це чомусь трансформувалось у Миколиному сприйнятті у простір і глибінь. Може, тому, що за отими значками-символами він бачив майдани прадавнього міста, храми, річки, луки, табуни овець, скелі, гори… Як би там не було, а довгі місяці, проведені у многотрудній роботі, буквально змигнули для Миколи. Наче німі блискавки черкалися неба — отак з’являлися відкриття. Чоловік був тисячу разів на день щасливий і тисячу разів нещасний.

Відвойовану, в тисячоліть і підготовлену до друку поему молодий учений назвав "Легенда про щастя". Ось її текст.

Буту, пастух із вівчарні Лахара,

Полишив своїх кіз і овець, одвернувся од трави і дерев,

Буту, пастух молодий, пішов до жерця Шамшама,

Став на майдані перед Будинком Бога.

— О жрець, багато козенят і ягнят я пустив на луки,

На луки, даровані нам всевишніми, о жрець!

Подих життя радує мене. Але де щастя?..

Я дивився в очі овець і кіз і питав: де щастя?..

Я підходив до води і питав у риб: де щастя?..

Я пригортав колоски ячменю і питав: де щастя?..

Ніхто не відповів —

Ні вівці, ні кози, ні риби, ні ячмінь.

А друзі ще й почали сміятися з мене,

І це обпікає мене, як гарячий вітер з-під сонця,

Тяжко мені на душі, о жрець!

Ти знаєш приховані богами таємниці,

Ти мудрий, скажи мені: де щастя?

Довго мовчав жрець Шамшама,

А Буту, пастух із вівчарні Лахара, довго чекав.

— Демон сумніву посіяв отруйне зерне в твою душу,

пастуше,—

Сказав-таки врешті жрець, —

Боги спустили Лахара на землю,

Щоб він розвів овець і кіз і постачав небеса молоком.

А щоб повнилися вівчарні,

Боги вдихнули життя людям.

Напувати богів молоком — хіба це не справжнє щастя?

Але демон сумніву посіяв отруйне зерно в твою душу,

пастуше,

І воно проросло!

Якщо твої вівці і кози не дали тобі щастя,

Якщо твій ячмінь і грона винограду

Не дали тобі щастя,

Іди шукати його у широкий світ.

О Буту, поки немає знаку на цеглині твого життя,

Поки Ніната не закарбувала на ній знаку межі (смерті),

Іди!..

— А куди ж мені йти?— запитав Буту.—

Скажи, Шамшаме, в який бік податись?

Скажи мені, пастухові, о жрець!

— Шлях твій хай на схід пролягає.

На схід хай проляже твій шлях.

Через річки, в яких плодиться риба, хай проляже твій шлях;

Через долини, де хлібороби викохують багато зерна,

Хай проляже твій шлях;

Через гори, де пасуться дикі кози і блукають звірі,

Де плодиться сила-силенна диких кіз і хижих звірів,

Хай проляже твій шлях.

Там, за високими горами, — Країна Щастя, пастуше,

Але ніхто із людей ще не діставався до неї, о Буту!

Жодне око не бачило незрівнянних просторів,

Жодні груди не вдихали її цілющих пахощів,

Жодні вуха не чули її чарівної музики, о Буту!

Ніната карбувала знак, і подих життя відлітав.

— Певне, мої попередники були старі,— сказав Буту,—

А я молодий — то чому ж не дійду?

Чому не дійду, коли я молодий?..—

І помандрував на схід пастух Буту,

На схід помандрував пастух.

Вийшов на берег широкої річки,

Де лежав і стогнав рибалка.

Він лежав і стогнав од болю в руках і ногах,

Від гострого болю в усьому тілі.

— Скажи мені, о бідний рибалко,

Скажи, хто тебе скривдив?

— Риба вразила мене… Жорстока риба Нур.

Вона має гострі стріли,

Пекучі стріли має ця риба,

Вона дивиться оком смерті,

Вона геть проганяє рибалок з річки.

— Я впіймаю цю хижу рибу Нур! — пообіцяв Буту.—

А чому б мені її не впіймати?

Я ловлю диких кіз — чому б не впіймати рибу?

Я ловив пантер — чому б не впіймати рибу?

Я впіймаю цю рибу! —

Буту зробив зашморг,

Зашморг він зробив і кинув у воду.

І потрапила хижа риба Нур, піймалася в зашморг,

Пастух витяг її на берег,

Забив на очах рибалки.

Всі зраділи довкруг, дуже зраділи рибалки!

— Лишайся, пастуше, у нас,

Чого тобі йти хтозна-куди? —

Не лишився Буту, далі пішов пастух

Все на схід, все на схід, на схід.

Аж бачить — розлога долина засохла,

Занедбані канали,

Трава пожовтіла,

Дерева змертвілі,

Кози не щипають паші,

Овечки не нагулюють жиру,

Люди землі й плуга плачуть од горя:

— Страшний Одноріг, що спустився з неба, спустошує все,

І нема в нас ні чорних, ні білих кіз,

Немає ні чорних, ні білих овечок,

Земля потріскалася без вологи, не родить,

Подих життя відлітає.—

Вийняв пастух Буту свого зашморга,

Зашморга він вийняв і подався ловити Однорога.

— А чому б мені його не впіймати?

Я ловив диких кіз — чому б не впіймати цього Однорога?

Я ловив пантер — чому 6 не впіймати цього Однорога?

Я піймав хижу рибу Нур — чому б не впіймати цього

Однорога?—

Зустрівши Однорога, закинув пастух зашморг,

Зашморг закинув на голову звіра

І прип’яв, прип’яв його до сухого дерева.

Шарпався довго там Одноріг,

Бив копитами землю, землю виорював рогом,

Та міцною виявилася петля,

Пастухів зашморг все щільніше стягував шию.

Доконав пастух Однорога, Буту його доконав!

— Лишайся, пастуше, у нас,— просили люди плуга,—

Тепер потече вода, що дає життя пустелі,

Поросте зерно, кошари наповняться вівцями,

Буде молоко і пиво, пастуше, лишайся!

Як друг, як дорогий гість

Увійди до нашого дому! —

Не лишився Буту, далі пішов пастух

Все на схід, все на схід і на схід.

Вступив він у кедровий ліс,

Прекрасний кедровий ліс, повний живності.

Буту приліг спочити біля джерела,

Напився студеної води і ліг спочити у тіні,

Що захистила його од палючого сонця.

Прокинувся пастух від ніжного дотику,—

Побачив біля себе красуню — може, то Інанна?

Вогонь охопив його — дівчина була як богиня Інанна!

"Поцілуй мене!"— закликали її очі.

"Поцілуй мене!"— волали її уста.

"Візьми мене, візьми мою дівочість!" —

Гукала її постать струнка.

Обійняв її пастух, притиснув до себе,

До себе притиснув красуню, поцілував її очі,

Цілував її уста, ніжив тіло,

Та оволодіти нею не наважився,

Не став нею володіти!

Схопився й пішов Буту

Все на схід і на схід шукати Країну Щастя.

Довго блукав пастух у горах,

Довго блукав поміж голим камінням,

Дерся все вище й вище до неба.

Там, за горами, мала бути недосяжна Країна Щастя,

Країна, в якій нема ядовитих гадюк,

Немає шакалів і тигрів,

Не виють вовки і гієни,

Країна, де немає страждань,

Немає тривоги і ляку,

Країна Щастя, де всі люди — брати.

Там, за горами, має бути недосяжна Країна Щастя!

Втомився Буту, дуже втомився, видираючись вгору.

З кожним днем все меншало в нього сили.

А коли досяг нарешті вершини, не лишилося й краплі,

І краплі сили уже не було в пастуха!

Все ж поглянув він у далеч, а там лиш сизе марево,

Що тремтіло над безконечною піщаною пустелею.

Гола піщана пустеля, скільки й видно було, лежала за горами…

І впав тоді Буту, і подих життя відлетів од нього,

Бо гірський бог Дингір кинув на нього погляд смерті…

…Весною до Миколи навідалася Гросбух. Зиму пробула вона в матері, марно ждучи Миколиного візиту, а потім узяла та й навідалася. Адже до Миколи прийшло визнання, нечуваний успіх. Колишня дружина спочат-ку зраділа, а потім розлютилася: знову щастя крадеться мимо…

Зустріч була холодна і стримана до краю. Микола не чувся винним, не пробачався і не благав простити.

— Ну, а як ти сам — знайшов уже своє щастя? — не без іронії спитала Гросбух, ідучи до дверей.

— Ми весь час у дорозі до щастя… — не бажаючи помічати іронії, сказав Микола. — Тільки в кожного свої шляхи. І найголовніше — не заблудитися…